

Nr 1.

Av herr **Aman**, *angående utredning av frågan om statens övertagande av sjöfartsanstalterna i Väneren.*

Från den allmänt genomförda ordningen i vårt land att staten genom lots- och fyrväsendet svarar för vidmakthållandet av säkerhetsanstalterna för sjöfarten utefter rikets kuster förekommer det undantaget att dessa tjänster åt sjöfarten i Väneren anförtrotts åt ett enskilt företag benämnt Vänerens seglationsstyrelse. I en inom andra kammaren år 1947 väckt motion nr 85 hemställdes om utredning av frågan om statens övertagande även av handhavandet av säkerhetsanstalterna för sjöfarten i Väneren. På förslag av andra kammarens tredje tillfälliga utskott beslöt emellertid kammaren att motionen icke skulle föranleda någon åtgärd.

I ifrågavarande motion förekom bl. a. påpekandet att även om säkerhetsanstalterna så vitt känt handhafs på ett tillfredsställande sätt, personalen icke kunnat beredas samma förmåner som motsvarande personal i lotsverkets tjänst. Bland de framförda motiven för sitt yrkande framhöll motionären att personalen skulle beredas en tryggare ställning än den nu har därest staten övertog säkerhetsanstalterna för sjöfarten i Väneren.

Såsom en allmännyttig verksamhet med viktiga uppgifter beträffande sjöfartssäkerheten inom ett betydande farledsområde äger personalpolitiken inom Vänerens seglationsstyrelse ett betydande intresse för det allmänna. På grund av de konsekvenser denna personalpolitik numera fått för sjöfartssäkerheten har jag ansett det nödvändigt att fästa riksdagens uppmärksamhet på vissa därmed sammanhängande förhållanden.

I motiveringen för sin hemställan om avslag å ovan nämnda motion framhåller utskottet att utredningen i ärendet tyder på att bland seglationsstyrelsens personal för närvarande finnas anställda, som nödgas fullgöra sitt arbete under ekonomiska villkor som, även om hänsyn togs till de här föreliggande speciella förhållandena, i vissa fall kunna ge anledning till erinringar. Emellertid framgår av utredningen, säger utskottet vidare, att personalens avlöning avsevärt stigit under senare år, i vissa fall till och med fördubblats under senaste tioårsperiod. Seglationsstyrelsen har därjämte förklarat sin avsikt vara att i mån av möjlighet ytterligare taga hänsyn till krav på skälig förbättring. Utskottet säger sig därjämte särskilt vilja framhålla, att en förutsättning för bibehållande av nuvarande organisationsform bör vara en anpassning av persona-

lens anställnings- och avlöningsvillkor till en standard, som gäller i fråga om jämförliga nutida förhållanden. Det var också bl. a. med hänsyn till den inställning till frågan om personalens lönevillkor, varåt seglationsstyrelsen givit uttryck, som utskottet ansåg sig förhindrat tillstyrka motionen.

Även om det är riktigt, att en förbättring av personalens ställning ägt rum under den i seglationsstyrelsens utlåtande åberopade tioårsperioden från 1936, torde detta uttalande i viss mån grunda sig på löneuppgifter för deltidsanställd arvodesavlönad personal, fyrvaktare och prickhållare, och att vid bedömningen av lönestegringen vederbörlig hänsyn ej tagits till det försämrade penningvärdet. Löneförbättringarna bero också i viss mån på att denna personal fått sina bevakningsområden utökade, varav följt automatisk arvodeshöjning. En blick på de nuvarande förhållandena visar också att det värde man tillskrev seglationsstyrelsens dåvarande uttalanden inte motsvarats av den senare faktiska utvecklingen. Den förutsättning som utskottet uppställde för bibehållandet av den nuvarande organisationsformen — en anpassning av personalens anställnings- och avlöningsvillkor till en standard, som gäller i fråga om jämförliga nutida förhållanden — kan därför enligt mitt förmenande ej anses uppfyllt från seglationsstyrelsens sida.

Som stöd för denna min uppfattning vill jag erinra om lönefrågan för de hos seglationsstyrelsen anställda lotsarna, vilka sedan i slutet av september 1953 nedlagt arbetet. Dessa lotsar ha fordrat en anpassning av sina förmåner till vad som från den 1 juli 1952 gäller för kronolotsarna. Liknande förmåner uppnåddes genom förhandlingar inför civildepartementet och vattenfallsstyrelsen för hos Trollhätte kanalverk anställda kanallotsar. Samtliga dessa lotsar (förutom lotsförmän och överlotsar) åtnjuta lön enligt lönegrad Ce 16, vartill kommer en rörlig lönekompensation i form av s. k. lotsersättning. I överenskommelserna för båda dessa kategorier lotsar gäller att pensionsvillkoren regleras två löneklasser över slutlöneklassen. Vänerlotsarnas förmåner understiga dessa lotsars med cirka 3 000 à 4 000 kr. för år räknat, varvid jämförelse med kronolotsarna skett med lotsar tjänstgörande vid lotsplatser med ungefär liknande lotsningsfrekvens som förekommer i Vänern.

En allvarlig brist i lotsarnas liksom i den övriga personalens anställningsvillkor är att pensionsfrågan inte reglerats. Pensionsförmånerna bestämmas av seglationsstyrelsen efter skälighetsprövning och utgå med belopp som måste anses som alltför låga. Ett exempel på de hos seglationsstyrelsen utgående pensionerna omnämnes i LO:s yttrande till utskottet år 1947, varvid anföres att en heltidsanställd efter uppnådda 65 levnadsår och 30 tjänstår tilldelas en pension av 300 kr. per år. Även om

pensionsbeloppen senare ökats torde de inte stå i sådant förhållande till tjänstår och löneförmåner som utgå inom statsförvaltningen eller som äro brukliga inom det enskilda näringslivet. Uppenbarligen är frånvaron av en fastställd pensionsordning en källa till otrygghet för personalen.

Seglationsstyrelsens här påvisade njugghet i inställningen till personalens avlönings- och pensionsvillkor måste anses uppseendeväckande i betraktande av att de ekonomiska svårigheter som styrelsen hade att kämpa med under kriget och därefter numera helt övervunnits. Av styrelsens berättelse för år 1952 framgår sålunda att verksamheten vid en omsättning på 484 846:10 avkastat en bruttovinst av 120 128:87. Ur berättelsen kan vidare antecknas att styrelsen av löpande medel förmått upplägga en förnyelsefond av 175 000 kr. Läggdes här till att verksamheten under de senaste åren förmått att utan anlitan av lånemedel investera erforderliga medel för utbyggnad av fyrar och andra säkerhetsanstalter, kan man nog anse att seglationsstyrelsens verksamhet numera vilar på en god ekonomisk grund.

Den uppnådda ekonomiska ställningen är så mycket märkligare som den uppstått som ett resultat av en avgiftsbeläggning på sjöfarten som är anmärkningsvärt låg i förhållande till den som i övrigt åvilar sjöfarten. Sålunda utgör den seglationsavgift, beräknad på fartygens nettotonnage och fartygen medföljande last, tillsammans i genomsnitt endast 20 à 25 öre under det att fyr- och båkavgiften för övrig sjöfart uppgår till det dubbla beloppet. Även lotsavgifterna i Vänern torde icke uppgå till mer än hälften av kronolotstaxornas.

Mot bakgrund av de här anförda förhållandena ter sig otvivelaktigt den pågående lotsstrejken i Vänern och frågan om personalens löneförhållanden inom lots- och fyrväsendet där såsom ytterligt otillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Förhållandet avtvingar den utomstående närmast den reflexionen att den låga avgiftsbeläggningen av sjöfarten och den sanerade ekonomiska ställningen inom Väterns seglationsstyrelse uppnåtts bl. a. tack vare ett utnyttjande av personalen mot löneförmåner som icke motsvara de marknadsmässiga för liknande arbetsuppgifter. Genom sin obenägenhet att tillerkänna sina lotsar marknadsmässiga löner har seglationsstyrelsen alltsedan slutet av september underlåtit att förse där trafikerande fartyg, som så önska, biträde av lots. Uppenbarligen är detta ur sjöfartssäkerhetssynpunkt ett riskabelt tillstånd. Även om nämligen sjöfarten kunnat fortgå har en stor del av densamma på grund därav utsatts för avsevärda förseningar, enär fartygen därigenom tvingats att endast befara farlederna i Vänern under dager. De merutgifter sjöfarten därigenom påbördats äro inte oväsentliga. För exempelvis ett mindre tankfartyg har kostnaden för inträffade förse-

ningar vid passage genom Vänern uppgått till 900 kr. Därest fartyget kunnat erhålla biträde av lots, vilket i så fall hade kostat fartyget 400 kr. i lotsavgifter, hade en merutgift på 500 kr. undgåts. Sjöolyckor och flera tillbud till sådana ha under lotskonflikten inte saknats. Inom sakkunniga sjöfartskretsar anses att omfattningen därav skulle varit betydligt större om under hösten icke i Vänern rått ett ovanligt högt vattenstånd och för årstiden ovanligt god väderlek varit rådande. Enligt min mening kan man på grund av den pågående lotskonflikten i Vänern och därav föranledda besvärligheter för sjöfarten ifrågasätta om ett serviceorgan som omhänderhar så viktiga funktioner som säkerhetsanstalterna till sjöss rimligen bör vara anförtrott åt ett enskilt organ.

Frågan om statens övertagande av säkerhetsanstalterna för sjöfarten i Vänern aktualiseras till följd härav ånyo. Ett annat skäl som förstärker detta intryck är den offentliga debatt som under de senare åren förts rörande statens hjälporgan för sjöfarten. Genom beslut den 17 november 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt särskilt utsedda sakkunniga att utreda möjligheterna av att i lämplig utsträckning samordna ärendena rörande sjöfartens hjälporgan och eventuellt att hänföra alla sådana ärenden till ett verk. Det förefaller ändamålsenligt att frågan om handhavandet av säkerhetsanstalterna för sjöfarten i Vänern hänskjutes för undersökning till denna utredning.

I anslutning till vad som här anförts får jag därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att frågan angående statens övertagande av säkerhetsanstalterna i Vänern för allsidig utredning hänskjutes till den år 1950 tillsatta utredningen rörande vissa administrativa organisationsfrågor på sjöfartens område.

Stockholm den 13 januari 1954.

Valter Aman.